

Interview with Monika Vozbutiene

Kl.: Nu va. Tai dabar, močiute, pasakytik prašau savo vardą, pavardę.

Ats.: Mergautinė?

Kl.: Abi.

Ats.: Mergautinė pavardė Toliūnaitė Monika, gimus... Toliūnaitė Monika gimusi dvyliktais metais, septyniolikto gruodžio.

Kl.: Kur gimėt?

Ats.: Žagarės valsčiuje, Gaudikių kaime.

Kl.: Nu, o dabar papasakokit biškį apie savo šeimą. Ką jūsų šeima darė, kas jūsų tėvelis buvo, kas mama?

Ats.: Aš bijau ir bepasakoti. Tėvelis buvo, ką gyveno, ūkelio turėjo devynis hektarus žemės ir kiek dirbo. Mes, aš, brolis už mane buvo metais jaunesnis, bandą ganėm, pas ūkininkus tarnavom.

Kl.: Pas kitus ūkininkus?

Ats.: Taip, pas kitus, pas kitus.

Kl.: Močiute, kaip prasidėjo karas vat. Ką jūs prisimenat ir kaip karas prasidėjo?

Ats.: Bijau ir bekalbėti. Kaip čia užėjo, pirma juk užėjo tarybinis, tarybiniai be karo užėjo, tai paskiau tiktai įsivėlė į karą.

Kl.: Ir tada jau vokiečiai atėjo, ar ne?

Ats.: Taip. Iš karto įėjo laisvai.

Kl.: Ar prieš karą gyveno žydai va ten, kur jūs gyvenot, kaimely jūsų?

Ats.: Kaime nebuvo žydų.

Kl.: Nebuvo, o čionai?

Ats.: Žagarėj pilna, pilna buvo.

Kl.: Pažįstami?

Ats.: Žydai. Nu, buvo ir pažįstamų. Bet aš tokia dar mergaitė buvau, kokia man ten pažintis su jais. Su mama atvažiuodavom į turgų. Mums Žagarė buvo šešiolika kilometrų ir su mama atvažiuodavom. Nu, ir mamos tos draugės būdavo žydai. Žydės draugės, kur jos augusios, ką...
Daukšių

kaime augo ten žydų toks Kroga, taigi ??? anuos vadino, buvo. Ir ten tas

žydas turėjo tą visą. Nu, ir mano mamos gimtinė, tas namas tėvelių prie pat šalia buvo ir ji su tais žydais kartu augo. Ir kai mes jau gyvenom kaime, jau aš buvau mergaitė jau. Ir kai klausė. Ta žydelkelė buvo... Jau tada juos, jau jiems blogai buvo. Viskas buvo sudėta vat įėjom va taip vat viskas sudėta, sukrauta. Ir dabar ta žydelkelė taip sako mano mamai, apkabinus bučiuoja, vardu. Sako: "Monikėle, imk, čia tas čimodanas didysis tau, tavo vaikui, vaikams užteks". Bet mama neėmė, mama neėmė, tik sakė - jau vardais vadinosi, pasakysiu - "Rokė, Rokele, atvešiu, ko tau reikia iš kaimo, tik neimsiu nieko". Ir mama buvo - nei tokio nepaėmė.

4:35

Kl.: Tai kur ten jas turėjo vežti, tas žydelkeles?

Ats.: Jėzus, tai šaudyti. Žagarėj jau buvo, jau ruošiamasi.

Kl.: Tai jos žinojo, kad jas šaudys?

Ats.: O, Jėzus, Marija, kaip nežinosi.

Kl.: Nu, ir kaip jas išvežė paskui, ar prisimenat?

Ats.: Ką, tuos žydus?

Kl.: Jo. Tuos žydus kaip išvežė?

Ats.: Juos čia sušaudė Žagarėj. Jų niekur neišvežė. Išvežė, suvežė iš kitur, iš visur, kur buvo valsčiai, Kruopiai, ten kaimai, kur žydai buvo. Visus vežė į Žagarę. Į Žagarę suvežė keturis tūkstančius žydų, va į kapines. Nu, ir kaip suvedė, suvežė juos tada, o jau buvo paruošti šovikai, ir viskas. Ir aš tąsyk atvažiavau į Žagarę, nežinojau, kad juos šaudė. Tik žinojau, kad vežė keliais, vežė mašinom. Ir daugiau... Kaip atvažiavau į Žagarę, tai pamačiau tokį vaizdą, kad nežinojau kur dėtis ir kur bėgti. Šauksmas, triukšmas, kraujo pūdai (?), žydelių kalnai iššaudyti. Vokietis, buvo toks namas su balkonu tokiu, vokietis balkone stovėjo, tas žinias davė. Ir buvo signalas, kad šauti.

6:14

Kl.: Koks buvo signalas?

Ats.: Nu, švilpukas iš tų vokiečių. Nu, ir žydų tie šovikai iš visų pusių! Ir priguldė tiek, kad žiauru. Kai įvažiavau ir pamačiau, nežinojau nei kur bevažiuoti su dviračiu. Važiavau... Nei kur bevažiuoti, nei ką bematyti. Tik šaukiau rankas susiėmus, ir viskas.

Kl.: Tai jūs tą dieną atvažiavot į Žagarę?

Ats.: Nežinodama. Nu, aš važiavau su dviračiu ir atvažiavau į Žagarę va taip, kaip jau važiudavom visuomet. Žagarė buvo pagrindinis centras, miestas. Nu, ir atvažiavau va ten, nuo anos pusės kaip įvažiuoji, kelias

užtaisytas. Jau manęs nebenorėjo įleisti, ir aš nežinojau, kodėl.

Kl.: Kas tokie neleido jūsų?

Ats.: Žydšaudžiai. Šovikai vokiečiai, nu, kas jau buvo ten. Juk stovėjo ant kelio, kad netrukdytų, skaitosi.

Kl.: Kas jie tokie buvo? Ar jie vokiečiai buvo, jie buvo lietuviai, uniformuoti buvo, su uniformom buvo?

Ats.: Buvo vokiečiai. O žydus kur šaudė - lietuviai neuniformuoti. Paprastai su visokiais trantais. O, Jėzus, Marija.

7:54

Kl.: Tai jie dabar sustabdė jus ant kelio, ką jie jums sakė?

Ats.: Nu, sustabdė, klausė, kur važiuoji. Nu, o aš nebegaliu, ką aš ten pakalbėjau su jais, kad aš gavau pro šalį prasimušti. Ir įvažiuoju į Žagarės šitą, nu, prie, nu, kur dabar yra tas skveras, nu, kaip aną vadina. Čia buvo ta visa žudynė.

Kl.: Kur ta aikštė buvo?

Ats.: Aikštė, jo. O žydėlius visus suvežė, sustatė taip, kaip... Ir tas...

Kl.: Jūs kai atvažiavot, ką jūs pamatėt toj aikštėj?

Ats.: Nu, ką pamačiau? Žydai suvarinėti, sušaudyti, krauju plūduoja, į upę teka, kraujų liūnai. Oi, aš negaliu tikrai.

Kl.: Močiute, tai sakykit, kai jūs atvažiavot jau jie buvo sušaudyti?

Ats.: Jau iššaudyti buvo.

Kl.: O tai kaip tas vokietis, kaip jisai tą signalą davė, jūs matėt?

Ats.: Nu, aš nemačiau. Tai buvo kas matė, kas sekė.

Kl.: Tai jums pasakojo?

Ats.: Taip, taip. O tas... Tie vokiečiai, lietuviai ten jau buvo - kas balkone tenai buvo - tuos žydėlius monijo: juk siūlė darbą, veš, įdarbins, dirbs ir tik po visų kalbų buvo vokiečių švilpukas ir pasipylė iš visų pusių. Aš negaliu...

9:39

Kl.: Močiute, tai papasakit, ką jūs pamatėt. Jau buvo nušauti tie žmonės, kai jūs atvažiavot?

Ats.: Jau buvo suvaryti - dar nebuvo sušaudyti - jau suvaryti buvo į tą

aikštę. Tai keturi tūkstančiai - tas biškį yra! Nu, ir kai mes atvažiuoju, kad eju dar su tokia drauge, o tas vokietis liurškėjo tenai balkone, ten balkonas viršuj. Nu, ir mums ten bežiūrint, žinai, kai jaunos buvom, beįdomaujantys, ir buvo "trrr", trys švilpukai ir ant to karto pasipylė. Pasipylė tokie šūviai, tokie, kaip baisi diena. Ir aš išbėgau. Bėgau, nežinau, kur, ant kokios pusės, ten ant parko pusės bėgau. Bėga, bėga žydėlis, bėga. O žydšaudis iš paskos drebėdamas su šautuvu. Ir tas žydas... Man pažįstamas buvo...

Kl.: Kaip jo vardas buvo?

Ats.: Antanas. Ir aš kai pamačiau, kad jis jau, tas žydėlis kimbasi į tvorą.

Kl.: O to žydelio pavardę prisimenat?

Ats.: Nežinau, aš jo nepažinojau. Ir jis kimbasi į tvorą, šoks per tvorą jau. O tas šauna. O aš tik bliuonu galvą susiėmus, "Antanai, ką darai. Jėzus, Marija" bliuonu visu balsu, kiek tik galiu. Ir tas žydėlis nukrito į antrą pusę tvoros.

Kl.: Tai tas Antanas jį ir nušovė?

Ats.: Nu, tai kaip, Jėzus, Marija, su šautuvu.

Kl.: O kaip jo pavardė, to Antano?

Ats.: Janušas. Oi, žiauru, žiauru tikrai. Tiek iššaudė žydų, keturi tūkstančiai tikrai, tai biškis yra. Ir vien tokių mažų žagarėliu reikėjo padaryti čia viską. Ten tas, kur dabar yra, aš nemoku jums pasakyti, skveru vadina. Nu...

Kl.: Aikštė miesto.

Ats.: Aikštė mieste. Tai ten buvo nuguldyti. Dar buvo kas bėga, kas ką, o gulėjo sukritę, va ir viskas.

12:26

Kl.: Dabar kokie ten žydai gulėjo? Ar tiktai vyrai, ar ir moterys?

Ats.: Visokie. Ir moterys, ir vyrai, ir paaugliai. Ten nebuvo skirstyta, kokie.

Kl.: O mažų vaikų buvo?

Ats.: Nu, mažų vaikų buvo. Taigi, ir paskui, kada jau nuėjom į parke ten, nu, ir kur tų žydų duobės yra tos, laidojo žydus. Nu, ir mes ten stovėjom, žiūrėjom, kas čia gausis, ir nebesupratom nieko. Tik tankiai žydai... Žydelkelės nusirengusios va taip, o duobės iškastos, nu, jau.

Ant kranto sustato ir rengia žemyn nuogas. Ir šok į duobes. Ir dar ne taip, kaip išoksi, kaip norėsi. Turi atsigulti po jų įsakymo, nu, ir paskiau mažus vaikelius už kojyčių į medį. Duoda galvas, kraujai taškos.

Šią naktį nemiegosiu.

Kl.: Tai jūs tą viską matėt?

Ats.: Viską mačiau, viską mačiau. Todėl nebūčiau mačius... Mano buvo pusbrolis, Žagarėj gyvena, va čia mūsų gatvė Raktuvės. Nu, ir aš pas juos atvažiavau, nu, ir mes visi nuėjom ten, ant tų visų kančių. Kad Dievas neduotų, kad mano anūkėliai ir proanūkėliai kad nematytų tokių. Jėzus, Marija, plikos nusirengę moterys visos šoko į duobę, ir dar jeigu jos išoka kaip, neatsigula, duoda ženklą kaip atsigulti ir paskui eina žalčiai tie. Atsiprašau už žodį, atsiprašau. Eina tarškindami per tuos. Tuos iššaudo, kitą eilę vėl guldo.

Kl.: Ir paskui jau kiti turi ant tų lavonų gulti?

Ats.: Ant lavonų. Ir ne taip kaip įkrisi ir užkrisi, turėjo atsigulti kaip reikiant visi. Nu, kas ten buvo, aš negaliu tikrai, aš negaliu prisiminti šito. Prisimenu, tai man šiurpu darosi.

Kl.: Kas, močiute, sakykit šaudė? Ar šaudė vokiečiai, ar šaudė..?

Ats.: Lietuviai.

Kl.: O vokiečiai?

Ats.: Ir vokiečių. Vokiečiai įsakymą davė, o visi buvo, visi mūsų, lietuviai. Dėl ko? Dėl turto. Kur auksai paliko žydų, žydai tai turtingi buvo Žagarėj, ir kur paliko? Gal ir dabar kur nors yra? Oi, Jėzus. O aš kai atvažiavau į Žagarę, mes nežinojom kaime nėra, kad tokia bus tragedija Žagarėj. Tik kai pradėjo čiupti važiuojant, tai tada supratau, kas yra. Ir aš su skuba atvažiavau pas pusbrolių čia į Raktuvės gatvę. Kad Dievas duotų, kad mano anūkėliai ir proanūkėliai šito nematytų. Tokių žiaurumų, tokių... Lietuviai, ką lietuviai padirbo. Lietuvių tautą prakeikti seniai reikėjo jau, nebepalikti jų.

Kl.: Tai jūs, močiute, jūs kai į tą aikštę atvažiavot, ten gyvų dar žmonių buvo, ar tiktai nušauti žmonės?

Ats.: Tai kad ten buvo, visi nuo galo ten bėgo, bėgo. Vienus iššaudė, kitus...

Kl.: Skvere tam?

Ats.: Jo. O Žagarėj kas gyveno, va pas pusbrolių atvažiavau, visi išsigandę, persigandę baisiausiai.

Kl.: Ar jūs pažinojot vat tuos žudikus, kurie šaudė? Pažįstami buvo?

Ats.: Kad jų jau dabar nebėra, kitų.

Kl.: Bet vat...

Ats.: Kita pažinau, kito nepažinau. Ne taip, kad pažinau, visus žinojau.
Juk aš ne kokia buvau valdininkė.

Kl.: O ką pažinot? Prie tos duobės kas šaudė ar pažinot ką nors?

Ats.: Tai kad jų dabar nebėra, nebemoku nei bepasakoti.

Kl.: Nu, tai nėra, nėra, bet tada tai jūs žinojot pavardes, vardus?

Ats.: Nežinojau, tai aš ne žagarietė buvau. Tai juk mes keturiolika kilometrų nuo Žagarės gyvenom, Gaudikių kaime.

Kl.: O po tų žudynių jūs matydavot juos, tuos žudikus?

Ats.: Matydavau. Matydavau, kaipgi nematysi.

Kl.: Ar jie kalbėdavo apie tas žudynes? Ką nors jie šnekėdavo?

Ats.: Nieko. Kas buvo miręs, užmirštas. Taip reikėjo būti, ir viskas.

Kl.: Tai kiek laiko jūs žiuūrėjot į tą šaudymą prie duobės? Ar ilgai žiūrėjot?

Ats.: Aš neilgai. Tai aš juk bijojau arti, bet mano vyras dar tada, nu, toks jau paauglys geras buvo, tai jie tai matė. Visi parke buvo juk.
Kur
varė tuos žydus, kur šaudė, vaikus daužė į medžius už kojelių, galvas duoda į medžius.

Kl.: Taip kaip jie tuos vaikus atimdavo? Taigi vaikus laikė mamos turbūt, ar ne?

Ats.: Nu, kur laikė, kai jau mamos duobėj, kur belaikė.

Kl.: Tai pirma suaugusius nušovė?

Ats.: Nu, jau ir tuos, ir tuos va taip. Ir tuos vaikus užmuša, meta į duobę ant tų nušautų visų.

19:58

Kl.: Močiute, o sakykit, prieš tą sušaudymą, kai jau skvere šaudė, dar anksčiau ar buvo žudynės, buvo nužudyti žydai kokie nors?

Ats.: Ne. Tai tik buvo ta, tas į duobes numesti. Vežė iš visų pakraščiu,
kur buvo, į Žagarę visus vežė. Tai Žagarėj jau nebuvo tiek daug žydų,

keturi tūkstančiai. Visi buvo suvežti iš Kruopių, nu, iš visur, kur žydai buvo. Juk ten juk ne visur juos šaudė. Parinko vietą, kur.

Kl.: O kaip juos vežė, jūs ar matėt?

Ats.: Tai matydavom, kaip važiuoja, kaip veža sukrautus kaip...

Kl.: Kaip juos veždavo? Su mašinom?

Ats.: Su mašinom.

Kl.: Su mašinom juos veždavo?

Ats.: Jo.

Kl.: Ir šeimynom vežiodavo, ar būdavo atskirti vyrai, moterys, ten atskirti. atskirai?

Ats.: Nu, aš jums negaliu pasakyti, kaip ten buvo. Ten juos kartu visus sugraibė ir vežė, ar ten rūšiuotus vežė, negaliu pasakyti.

Kl.: Jūs matydavot, kad vežė žmones?

Ats.: Nu, taip. Žinojom, kalbėjo visi ir drebėjo, vat kas buvo. Žinojo, ant ko veža. Lietuvai negali atleisti niekada.

Kl.: Močiute, dabar tiktai jūs nejudinkit kojos, gerai, nes čia labai girdisi. Aha, nejudinkit, nes čia girdisi, gerai. Nu, o ten sakykit vat, jau kai juos šaudė parke, ar ten daug žmonių žiūrėjo?

Ats.: Nu, jau prie pat duobės nežiūrėjo, juk iš tolo žiūrėjo.

Kl.: O jūs kaip iš toli žiūrėjot?

Ats.: Aš nemačiau prie duobės.

Kl.: Kaip tuos vaikus mušė?

Ats.: Nu, aš ne. Mano vyras buvo žagarietis, tai jie ten jau sekė, jie žiūrėjo, tai jie matė, tai jis pasakojo. Aš nemačiau nei kaip juos mušė ten tuos vaikus, nei.... Todėl kad aš kaime gyvenau, ir mes su vyru dar nevedę buvom.

Kl.: Tai jums vyras papasakojo tą viską?

Ats.: Nu, viską papasakojo. Jis tai viską žinojo. Kad jis dabar būtų gyvas, tai jis...

Kl.: Nu, tai jūs galit papasakoti, ponias.

Ats.: Nu, tai jeigu... Juk aš tai, aš tai jo kalbą, tik pasakojo, ir viskas.

Kl.: O kaip sakykit, jeigu kokie žydai ten turėjo aukso, ten turėjo dantis kokius ar žiedus jeigu turėjo, ar auskarus kokius vat, kaip buvo tada?

Ats.: Nu, nežinau. Musiet tos jau buvo, kas čia patvarkė.

Kl.: Kur tas auksas visas pakliuvo?

Ats.: Nu, kas dabar žino. Kas tvarkė, tam pakliuvo.

Kl.: Pasakykit prašau, ar pardavinėdavo žydų turta?

Ats.: Patys lindo, nu, ir pardavinėvo.

Kl.: Ar jūs matėt, kaip pardavinėdavo?

Ats.: Nu, aš ir nemačiau, juk aš nepirkau. Tik girdėdavau, kad kalbėdavo.

23:45

Kl.: Tai jūs matėt tiktai toj aikštėj, reiškia, viskas kaip vyko?

Ats.: Jo. Ir aš mačiau nežinodama, juk kada aš atvažiavau nežinodama, kad čia tokia tragedija. Važiuom į Žagarę tai kaip visada. Ir važiavau į priekį, ten nuo anos pusės kaip važiuoji, nebepraleido pravažiuoti. Visi drebėjo žagariečiai, užsidarę drebėjo. Ateinu pas pusbrolių, visi išsigandę, visi verkia, dreba. Čia tokia tragedija, kad ojoj.

Kl.: Sakykit, ponias, ar jūs matėt, kaip juos paimdavo iš aikštės paskui jau po to šaudymo? Jūs pamatėt, kaip jie gulėjo sušaudyti, o kaip juos paimdavo, jūs matėt?

Ats.: Nu, juk aš nesekiau, nestovėjau ten arti. Bet juos vežė, važiavo mašinos, metė į mašinas ir vežė tenai, jau, o kapavietė iškasta buvo didžiausia.

Kl.: Kaip juos metė, ponias?

Ats.: Kas?

Kl.: Kas mesdavo juos į tą mašiną?

Ats.: Nu, ką aš jums galiu pasakyti. Kas šaudė, tas ir metė.

Kl.: O pėščiom ar varė į tą žudynių vieta, iš aikštės, iš skvero? Pėščius ar varė?

Ats.: Nu, tai varė, kaipgi. Tai kaip prie kapo... Gi plikus rengė, kad sušaudyti.

Kl.: Tai čia jau pėščius atvartus rengė prie kapo?

Ats.: Pėščius jie. Kuriuos šaudė skvere, tuos vežė su mašina ir metė ten
į tą, į tą duobę ir, sako, kapavietė.

Kl.: Jau tuos sušaudytus, reiškia, metė į mašiną?

Ats.: Jo. Nu, o daugiau, tai... Oi, Jėzus, Marija. Nebesinori ir prisiminti, naktį pamiegoti negali.

Kl.: Nu, čia reikia prisiminti, kad istorikai paskui žinotų. Istorikai galėtų į istoriją užrašyti.

Ats.: Nu, taip, nu, taip.

Kl.: Nu, reikia, kad reikia.

Ats.: Bet taip man, kaip aš ką mačiau, tai man taip akys sukasi, kaip mačiau aš viską.

26:37

Kl.: Nu, tai koks jums dabar vat vaizdas iškyla prieš akis? Vat, ką jūs dabar matot?

Ats.: Nu, tai visą tą matau, kur bėgo, kur šaudė, kur... O kai vežė juos
į tą Žagarę, tai vežė visai taip rimtai. Nu, o kad buvo tas, jau suvaryti visi į skverą, tai ten balkone kalbėjo vokietis ir lietuvis.
Ir sakė, kad visus veš, įdarbins, į darbus veš. Kur vežė, visaip sakė, o įdarbino. Žiauresnio laiko nebegali būti.

Kl.: Nu, o kitą dieną jūs tą aikštę matėt, buvot nuėjusi pasižiūrėti, kaip aikštė atrodo?

Ats.: Aš išvažiavau į namus, nebebuvo. Tik ką pasakojo mano vyras, kai gyvas buvo, tai jis tai buvo, matė viską ten. O aš juk nevietinė, ne žagarietė buvau, aš kaime gyvenau. Tik mano giminės buvo Žagarėj, ir tada, kada šaudė, nežinojau. Važiavau į Žagarę, o kas ten bus... Juk nebūčiau važiavus, kad būčiau žinojus, kad taip yra, bet nieko nežinojau.

Kl.: Nu, o dar prieš tą sušaudymą ar jūsų vyras žinojo, kad tos duobės iškastos yra, kad ten šaudys tuos žmones?

Ats.: Duobės iškastos, jau visi žinojo, bet ką ten dės, niekas nežinojo.

Niekas nežinojo, ką ten dės, o kad duobės iškastos, jisai varė juk. Iš kaimų varė kasti, tokias duobes reikėjo iškasti baisiausias.

29:19

Kl.: Jūsų vyrui neprisiėjo kasti?

Ats.: Ne. Mano vyras nedalyvavo šitokiuose reikaluose.

Kl.: Nu, tai ten tie, kur dalyvavo, tai irgi ne savo noru dalyvavo. Jie pavaryti buvo, tie žmonės?

Ats.: Nu.

Kl.: Ar jie savo noru kasė?

Ats.: Kas šaudė, tie savo noru. Tie savo noru buvo.

Kl.: Šaudė savo noru.

Ats.: Dėl ko, dėl turto. Kur žydai, tai jie turtingi buvo, kur paliko auksą žydų. O žydai turtingi Žagarėj buvo. Vis tik įdomu, kaip parinko Žagarėj tą skerdynių vietą.

Kl.: O kas parinko, gal jūs žinot?

Ats.: Nu, ką aš žinosiu. Juk aš dar tik mergaitėlė buvau. Kad būčiau kokia, dalyvavus kur, juk aš tik ką girdėjau, ką kalbėjo.

Kl.: Ponia, prisiminkit, ką jūsų vyras pasakojo apie tas žudynes, ką jisai dar matė.

Ats.: Tai jis ir nedalyvavo. Ką jis pasakojo. Jis tik pasakojo toki momentą, ką jau pamatė, o daugiau jau... Jis nedalyvavo ten.

Kl.: Nu, tai ką jis buvo pamatęs?

Ats.: Ką?

Kl.: Ką jis matė, ką jis matė?

Ats.: Ne. Nu, tai matė, kur vedė, kur varė, kur... Kad būtų gyvas, jis gal daugiau jis papasakotų, žinotų ką, o aš ką, aš. Kada mergelkėlė buvau kaime, nu, tai ką, tik tiek.

31:36

Kl.: Gerai.

P E R T R A U K A

Kl.: Pasakojo apie tą sušaudymą, tai jūsų vyras matė, taip? Dabar sakykit prašau, kada jums tą jūsų vyras pasakojo, kada pasakojo?

Ats.: Tai jau trisdešimt, jau už kiek metų kaip miręs.

Kl.: Ar jisai jums tą pasakojo iš karto po to sušaudymo?

Ats.: Ne, nu, taip, kaip pradėjom kalbėti.

Kl.: Ar jau po karo pasakojo?

Ats.: Po karo, po karo.

Kl.: Kada, močiute, jūs susipažinot su savo vyru?

Ats.: Bijau bepasakyti, nu, kad ir nežinau.

Kl.: O per tas žudynes jau buvot pažįstami?

Ats.: Ne. Aš kaime gyvenau.

Kl.: O vyras kur gyveno?

Ats.: Žagarėj.

Kl.: Ar dar karas éjo kai susipažinot, ar jau po karo?

Ats.: Po karo.

Kl.: Kelintais metais jūs apsiženijot?

Ats.: Nu, kiek dabar. Nu, jau dukroms jau kiek metų, keturiasdešimt
jau.

Tai kiek jau metų begali būti, aš nebeatsimenu.

Kl.: Vyriausiai keturiasdešimt?

Ats.: Nu.

Kl.: Po karo.

33:11

Kl.: O kaip jūsų vyras ten atsidūrė prie duobės, prie to šaudymo?

Ats.: Nu, tai Žagarėj buvo ir vaikščiojo juk. Į parką nuėjo pasižiūrėti
kas dedasi.

Kl.: Tai kodėl jis ten éjo?

Ats.: Nu taip, pasižiūrėti. Dėl ciekavasčio (= smalsumo). Juk ne... ne
ten žudyti éjo. Dėl to jis viską žinojo.

Kl.: Ponia, kai vyras jums pasakojo apie tas žudynes, ar jis sakydavo
pavardes tų žudikų, kad "tas šaudė, šitas šaudė"? Ar sakydavo?

Ats.: Neminavodavo pavardžių. Neminavodavo pavardžių, tik taip
žinodavo,
kas tokie Žagarėj yra. "Geraširdžiai".

Kl.: Nu, tai pasakykit mums pavardes, kas buvo tie žudikai.

Ats.: O, Jėzus Marija. Nu, ką aš beatsimenu. Arį aš bežinau, kas anie
buvo. Juk aš anų nesiunčiau pavardėm. Tiktai girdėdavau, kaip kiti

kalba.

Kl.: Viskas. Dėkui tamsta.

—